

ANTOINE D'AGATA IN KLVADIJ SLUBAN

Fotografija za naju ni poklic, temveč izražanje samega sebe

Fotografu Antoine D'Agata in Klavdij Sluban – francoska državljana, oba rojena v emigrantskih družinah, Antoine v italijanski in Klavdij v slovenski – družini ne samo sorodna izkušnja »tujosti«, temveč tudi podoben pristop do fotografije in fotografiranja. V Ljubljani sta prejšnji teden kot člana žirije sodelovala pri izboru letošnjih nagradenc Emzinovega natečaja Fotografija leta ter do zadnjega sedeža zasedeni dvorani Cankarjevega doma predstavila svoje delo.

Nekajkrat je bilo rečeno, da imata veliko skupnega.

Sluban: Skupen je najin pogled na fotografijo in odnos do fotografiranja. Fotografija za naju ni poklic, temveč izražanje samega sebe. S fotografijo se ne ukvarjamo, da bi služila denar.

D'Agata: Sam bi rekel, da nama je skupna neodvisnost, ne glede na to, da delam z agencijo, Klavdij pa ne. Vsak na svoj način poskušava ostati svobodna in razvijati lasten jezik.

Vsak ima torej svoj način dela.

D'Agata: Meni ustreza takšen način dela, vendar to sploh ni pomembno. Ključno je, da pri delu narediš čim manj kompromisov.

Sluban: Nekdo je nekoč dejal, da si ne more privoščiti, da bi dal agenciji petdeset odstotkov svojega zaslužka. Nisem član agencij, ker nisem fotoreporter in ne delam reportaž. Za naju z Antoinom je ključno ustvarjati opus, ki ima osebno vizijo in koherentnost. Če sprejmete naročilo, se od vas pričakuje, da ga boste izvedli skladno s potrebami naročnika in v okviru meja naročila. Če pa delate fotografije zase, imate širšo vizijo.

D'Agata, projekcija fotografij, ki ste jo pokazali v Cankarjevem domu, uvede stavke, da ne fotografirate dogodkov, temveč svoj odziv nanje. Lahko to malo bolj pojasnite?

D'Agata: Fotografiranje zame predstavlja način interakcije s svetom. Sem del dogodkov, ki jih sočasno dokumentiram. Seveda se postavlja vprašanje, kako je lahko nekoč aktiven in hkrati gledalec. To je bila zadnjih deset let moja motivacija in smer raziskovanja.

Pet let živite brez lastnega doma. Klavdij tudi veliko potuje. Zakaj je za vaju takšno intenzivno premikanje tako pomembno in kako se kaže v delu?

D'Agata: Fotografiranje je zame način preživetja in način življenja. Ko nekaj zavzame tako velik del vašega življenja in postane za vas tako pomembno, morate za to veliko žrtvovati, velik del zasebnega življenja. Končate z obsesijo, v katero vlagate svojo energijo in celega sebe.

Sluban: V šahu je ključen pojem žrtvovanja. Včasih kraljico, ki je ena naj-

pomembnejših figur, žrtvujete, da bi zmagali. Kar je najpomembnejše pri najinem delu, je tovrsten pomen žrtvovanja. Ko postane bistvena lastna stvaritev, plavate tudi proti toku, če je treba, da bi prišli v srž tistega, kar menite, da je najpomembnejše.

A vseeno, slikarji tako kot fotografi ustvarjajo vizualne izdelke, vendar to počnejo večinoma v svojem ateljeju, v intimnem, privatnem prostoru, vidva pa sta zunaj, na poti, na tujem, v neznanem. Zakaj?

Sluban: Oba izhajava iz emigrantskih družin, kar je zelo pomembno. Imava izkušnjo tega, da se je treba premikati, da bi zaslužili za vsakdanji kruh.

D'Agata: Fotografija je edini umetniški medij, ki vas silijo, da ste v neprestani konfrontaciji s svetom. Veliko fotografov fotografijo uporabljata na estetski način ali v bolj intelektualnem pristopu s konceptom in idejo, midva s Klavdijem pa sva, vsak na svoj način, v neprestani konfrontaciji s svetom. Svet je najin material, čeprav k njemu pristopava na ekstremni način. Lahko sva na poti dolge mesece, sama, izgubljena v svetu.

A zakaj so potrebni ekstremi? Že samo življenje je potovanje iz enega dneva v drugega in v vsakem od njih smo konfrontirani z množstvom situacij. A ko potujete, ste v posebnih interakcijah s svetom okoli vas. Kaj je za vaju bolj navdihujoče na potovanjih po svetu kot v potovanju iz dneva v dan skozi vsakodnevno življenje?

Antoine D'Agata (1961), član agencije Magnum, dokumentira svoje življenje v vseh njegovih brutalnih in ekstremnih situacijah, tako uživanje drog kot tudi eksplicitne seksualne prizore, druženje s prostitutkami in narkomani. Njegove fotografije so pogosto zamegljene in delujejo kot dokumenti razgaljene intime ali boleči zapisi urbanega dna. Izdal je nekaj knjig, dobil številne nagrade in razstavljal po Evropi in svetu. Zadnjih pet let živi v neprestanem premikanju, brez doma in brez domicila. Klavdij Sluban (1963) ni član nobene agencije, njegove fotografije pa se nizajo predvsem okoli dveh osrednjih tem, zaporniških in potovalnih. V zaporih po Evropi je imel od leta 1995 številne fotografске delavnice z mladoletnimi zaporniki, ki so jih zaokrožile razstave njihovih in Slubanovih fotografij, potovalni ciklusi pa so nastali na Balkanu, v državah ob Črnem morju, nekdanji Sovjetski zvezi, Baltiku, na Karibskem otočju, v Izraelu, Latinski Ameriki, Kitajski, Japonski, Indoneziji idr. Dobil je številne nagrade in izdal nekaj knjig.

Slovenci v Bruslju

Ekologija tehno uma

FOTOGRAFIJA RAZSTAVLJENIH DEL

Evropski parlament v Bruslju gosti *Ekologijo tehno uma*, razstavo štiriindvajsetih alukonstruktiv, na katerih so grafično predstavljena dela dvaindvajsetih slovenskih umetnikov in Katedre za video in nove medije Akademije za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani. To so umetniki, ki delujejo na področju sodobne raziskovalne umetnosti in so se prvič predstavili na festivalu Ars Electronica 2008 v avstrijskem Linzu.

Razstava, ki bo v Bruslju na ogled v okviru večletnega projekta oziroma prenosne platforme Cosinus, je nastala v produkciji Galerije Kapelica in zavoda Praksa. Trenutno je projekt uresničen v mediju ravnih dvodimen-

Sluban: Kaj je normalno življenje, bi bilo vprašanje. Na neki točki sva pripravljena dati vse, kar ljudje razumejo kot normalno, da bi dobila tisto malo stvar, ki je fotografija brez kompromisov.

D'Agata: To so trenutki, ki se ne zgodijo samo na potovanjih, temveč tudi ponoči, ko se postavite v situacijo, v katerih izgubite vso varnost in znanje. Ko delate z ljudmi, kot jaz, ali s prostori, kot Klavdij, ustvarite okoliščine, da postavite sebe v nevarnost. Greste v prostore, ki jih ne poznate, ste z ljudmi, ki jih ne poznate, hkrati pa razgalite sebe. Zame je potovanje način, kako se stopiti z zunanjim svetom. Lahko z ljudmi ali prostori, čimer koli že.

Ste v tuji deželi, kjer naj bi posneli fotografijo. Kako k temu pristopite, da ljudje pred kamero ne zamrznejo, se ne spremenijo ali umaknejo? Kako se naredite nevidnega?

D'Agata: Pomembni so distanca, konfrontacija, srečanje. **Sluban:** Ne gre za to, kako se narediti nevidnega, temveč, da te ljudje sprejmejo takšnega, kot si. Nikoli se ne oblačim kot lokalni ljudje, da bi bil med njimi neopazen.

D'Agata: In ni pomembno, da zgradite obrambne zidove in ste močnejši od drugih, temveč da ste sprejeti, kar pomeni, da morate biti odprti in pripravljeni pokazati tudi svojo ranljivost, krhkost in kako močno se vas stvari dotaknejo.

Sluban: V življenju sem doživel dva šoka. Prvega, ko sem imel leto in pol in so me starši iz Pariza poslali v Jugoslavijo, in drugega, ko so me, stara dva sedem let in pol, znova vzeli nazaj v Pariz, kjer sem se znašel obkrožen z neznanim jezikom. Svet sem zato percipiral na intuitivni način, ne z osredotočenostjo na pomen tistega, kar ljudje izgovarjajo, temveč glede na to, kar globoko v sebi resnično

no mislijo. Enako intuitivno se odzivam zdaj, ko potujem po deželi, kjer ljudje govorijo jezik, ki ga ne razumem. Morda se mi zato doslej ni zgodilo še nič slabega. Fotografija ima opraviti s to intuitivno govorico, ker je zunaj besednega in stavčnega polja.

Kot bi ponavljali vzorec otroštva ...

Sluban: Vseskozi ponavljamo iste situacije, a naša inteligenca je, da jih ponavljamo tako, da tudi nekaj pokažemo. Ključno je le, kako razviti osebni jezik, osebni izraz v fotografiji. Ljudje, ki se udeležijo delavnice, ki jih imava v Arlesu, so šokirani, kako zahteven, rigorozen in strikten je Antoine pri svojem delu. In to je edini mogoči način.

D'Agata: Klavdij govori o intuiciji, sam bi to imenoval instinkt.

Česa ne bi v svojem delu nikoli naredili? Kje so meje?

D'Agata: Včasih sprejem tudi naročila, ki so daleč od mojega načina fotografije, a se vedno borim, da ohranim svojo perspektivo. Vsi delamo majhne kompromise, a prizadevam si, da so čim manjši.

Sluban: Čezanne je nekoč dejal, da moramo doseči, da nam drugi dajo naročila za delo, ki bi ga tako ali tako opravili sami. V literaturi petdesetih let se je množično začelo pisati prvoosebne pripovedi. Fotografija spada v to kategorijo, ko pripovedujete, na kakšen način vi sami vidite svet. Ne trudim se odkriti novih načinov, kako se približati dogodkom v svetu. Nasprotno. Dogodki sploh niso pomembni. Pomembni so pri delu fotoreporterjev. Oni jih lovijo. A tu postaneata vojna fotografija in pornografija popolnoma enaki, ker šteje samo dogodek. Zame, a lahko rečem tudi za naju z Antoinom, za najin odnos do fotografiranja, pa je dogodek najina lastna projekcija. Najin pristop je v tem, da pokaževa lastno videnje, percepcijo. Svet zato popolnoma preoblikujeva. Ko pogledam fotografijo Antoina, ne vidim pokrajine ali ženske, temveč njegovo notranjo obsesijo do objekta ali subjekta. Privoščiti si morate luksuz, da nahranite svoje lastne obsesije.

D'Agata: Fotografiji morajo ustvariti določeno kvoto produkcije, vedno znova odkrivati nove teme, imeti nove ideje, ustvarjati nove koncepte in postanejo kot mašine. Ko pa sledite svojemu lastnemu ritmu in obsesijam, morate za to tudi plačati.

MAJA MEGLA

OCENA Večmedijska razstava

Štiriindvajset umorov na sekundo

VLADIMIR P. ŠTEFANEČ

Conny Blom: From Above
Galerija Vžigalica, Ljubljana
26. 1.–28. 2. 2010

Razstava švedskega umetnika Connyja Bloma se mi zdi dobra ilustracija dejstva, da konkretna umetniška dela njihovi snovalci in obiskovalci (tudi vsak od njih) lahko razumemo na različne načine, v skladu s svojimi izkušnjami, izobrazbo, nazori, pogledi pač. Nepodpisano besedilo v zloženki, ki spremlja razstavo, mogoče pa je domnevati, da izraža stališča umetnika ali vsaj kuratorjev, se namreč precej razlikuje od mojih vtisov ob njenem ogledu.

Delo 4:33 Minutes of Stolen Silence (4:33 minut ukradene tišine), sestoji iz zvočnih posnetkov »tišin« z različnih nosilcev glasbe. Ojačani zvok razkrije, da te »tišine« to pravzaprav niso, saj se sliši zvoke ob snemanju navzočih ljudi, tehničnih pripomočkov itd., besedilo v zloženki ob tem opozori na avtorjevo navezavo na Cageovo klasiko in postavi vprašanje, ali je tudi navidezna tišina avtorsko delo. Meni se, bolj od te »dileme«, vseeno še vedno zastavljajo »bazična« vprašanja o naravi, definiciji »tišine«, pa o svetu brez nje, v katerega nas je že zdavnaj pahnila tehnologija, in o tem, da je tišina pravzaprav fiktivni pojem, saj tudi v naravi tako rekoč nikoli ne naletimo na popolno odsotnost zvokov. Odsotnost, nemožnost tišine je seveda lahko tudi metafora za nenehno

podoba neba. Delo naj bi poudarjalo razliko med analogno tehnologijo (»sneg«) in njeno digitalno naslednico, kjer »snežne prizore« nadomesti tema. Analogni »sneg« s svojimi vzorci se avtorjem besedila kaže kot odprt za interpretacije in komunikacije »z drugo stranjo, mrtvimi ali celo bogom«, na kar se najbrž navezuje tudi citat izumitelja sodobnega analognega televizorja, izpisan na razstavljenem televizijskem zaslonu, ki govori o tem, da je televizija Božje delo in da so torej tisti, ki so proti temu izumu, tudi nasprotniki Stvarnika. Jaz ob sopostavljenih posnetkih neba in televizijskega »snega« bolj opazim očitno razliko med naravnim in tehnološkim pogledom, kot pa sugerirano vzporednost, citat pa se mi zdi pomenljivejši kot snovalcem razstave, res pa je, da sam televizijski sprejemnik (tako analognega kot digitalnega) razumem predvsem kot človeško stvaritev, pripomoček za posredovanje različnih vsebin in medij, ki je postal tako rekoč božje vsemočen. O tem nemara zgovorno prica tudi skozi zgodovino diametralno spremenjen odnos verskih gorečnejših do njega, od ogorčenega zavračanja do uporabe za širjenje idej.

Desensitizer (na razstavi preveden kot Razčutnovalnik) je stvaritev, ki nagovarja najbolj nevdvomo, čemur sledijo tudi interpretacije. Gledalec, poseben na zobozdravniškemu stolu podobno sedalo, gleda v ekran, na katerem naj bi se zvrstilo po štiriindvajset filmskih prizorov umorov na

CONNIE BLOM: DESENSITIZER (NA RAZSTAVI PREVEDEN KOT RAZČUTNOVALNIK), 2009

bombardiranje sodobnega človeka s takšnimi in drugačnimi tehnološkimi dobrotami in »dobrotimi«, za neobstoje možnosti, da bi se umaknili, se zagledali vase ...

Druga stvaritev, From Above (Od zgoraj), sestoji iz treh fotokolažev, morda pa sodi zraven tudi neoznačeni, nenaslovljeni napis na televizijskem zaslonu v drugem razstavljnem prostoru. Fotokolaži združujejo podobe modrega ali rahlo oblačkastega neba na eni in »snega«, kakršnega lahko vidimo na televizijskih zaslonih, kadar je sprejemnik nastavljen na neizrabljeno frekvenco, na drugi strani. Prizora kažeta sočasni videz neba in televizijskega »snega«, ki je odsev kozmične radiacije, in je torej tudi nekakšna

sekundo. Posamezne podobe naj bi bile na zavedni ravni za človeško oko neprepoznave, četudi se mi zdi, da sem jih kar nekaj prepoznal, delo pa naj bi zastavljalo vprašanje o vplivih filmske reprezentacije nasilja. In gotovo ga. Stvaritev se tudi lepo navezuje na prejšnjo, na »pobožanstveni« medij in televizijo prikaže kot neverjetno vplivni, zasluževalni instrument razčlovečenja, usodnega (raznolikega) pohabljanja tako rekoč celotnega človeštva. Podvprašanje bi se lahko glasilo, kdo s tem medijem upravlja, ga obvladuje, odgovorov pa je seveda več. Ustrezajo izkušnjam, izobrazbi, nazorom, pogledom tistega, ki odgovarja. Kaj boste torej danes gledali po televiziji in kaj boste od tega imeli?

Priznanje Franku Vecchietu

Bienale v majhnem mestu Sarcelles kakih petnajst kilometrov severno od središča Pariza je eden nastarejših mednarodnih grafičnih bienalov v Franciji in verjetno najbolj znana bienalna grafična predstavitev v Parizu. Letos so sodelovali umetniki iz tridesetih držav, med njimi tudi iz Slovenije (grafik Berko z digitalnim odtisom). Uradna godba je bila Kanada. Slovenski grafik iz Trsta, ki je sicer sodeloval v okviru Italije, Franko Vecchiet, je dobil najvišje priznanje, veliko nagrado bienala ali grand prix.

Na koncu bienala se je sestala mednarodna komisija za podelitev nagrad. Žirija je podelila štiri nagrade, kot je bilo predvideno po pravilniku. Franko Vecchiet je podelila veliko nagrado 14. bienala, kar je izreden uspeh tega sicer odličnega in mednarodno že uveljavljenega umetnika. Komisijo so sestavljali: umetnik Riccardo Licata (časni predsednik), Lucien Curzi (predsednik dela mednarodne komisije), Henri Claude Cousseau (ravnatelj Višje akademije likovne umetnosti v Parizu), Jean-Paul le Provost (kurator bienala), Jean-Pierre Tanguy (umetnik, profesor grafike na Akademiji v Parizu), Michel Burton (ravnatelj M.B.C.), Gérard Sourd (urednik revije *Nouvelles de l'estampe*) in Francois Supponi (poslanec).

Vecchiet je nagrado dobil za dve razstavljeni grafiki dimenzij 60 x 80 cm, narejeni v tehniki globokega tiska, in sicer suhe igle in kolografije. Deli spadata v cikel *Oneslužene pokrajine*, ki ga je začel ustvarjati leta 2008 v času njegovega vstopa v ZDA in počuevanja na Indiana University. Ta cikel del Franko Vecchiet še vedno razvija in si prizadeva, da bi ga nadaljeval, kar bo po nagradi še večja spodbuda. Vsa dela, ki jih je ustvaril in odtisnil v Združenih državah Amerike, je pokazal na samostojni razstavi v Galeriji Fuller Projekt v Bloomingtonu leta 2008. Nekatere najnovejše grafike iz tega cikla pa je razstavljal pred kratkim na samostojni razstavi v Galeriji D'UM v Mariboru.

Franko Vecchiet je večkrat sodeloval na ljubljanskem grafičnem bienalu in na drugih mednarodnih grafičnih razstavah. Živi v Trstu, sodeluje z Ljubljano, poučuje na akademiji v Benetkah in kot gostujoči profesor v Parizu.

MARIJAN ZLOBEC

Obletnici smrti in rojstva Cirila Kosmača

Pisatelja se bomo spominjali vse leto

Kosmačeva dela bodo motiv za novo ustvarjanje
Izšla bosta zbornik in monografija pisatelja

V počastitev 100. obletnice rojstva in 30. obletnice smrti slovenskega pisatelja Cirila Kosmača bodo v zgornjem Posočju leto potekale kulturne prireditve. Enajst različnih ustanov je tako pripravilo kar 13 dogodkov, najprej pa so se na pisatelja, scenarista, dramaturga, prevajalca in publicista prejšnjo nedeljo spomnili rojaki s Slapa ob Idriji s položivimi venca in spominsko slovesnostjo. Eden osrednjih dogodkov bo septembrski simpozij o Kosmačevi osebnosti in ustvarjalnosti.

Tolminka knjižnica, ki nosi ime pisatelju, je letošnje leto poimenovala Kosmačevo leto, prireditve na bodo potekale na več lokacijah. Že v četrtek bodo dijaki tolminske gimnazije predstavili recital Kosmačevih besedil v štirih jezikih. S srečanjem Kosmačevih sodobnikov bodo njegovi prijatelji obujali spomine nanj, Slovensko narodno gledališče Nova Gorica pa bo pripravilo odsko priredbo *Pogovori, samogovori*. Multimedijsko predstavitev pravljičice *Kamen in njiva* ter fotoraz-

ževniki, nato pa bo v galeriji tolminske knjižnice potekal mednarodni simpozij o osebnosti in ustvarjalnosti Cirila Kosmača. Na podlagi omenjenega znanstvenega srečanja bodo nato izdali zbornik s prispevki sodelujočih. Literati Kosmačeve doline se bodo srečali s prispevki literarnega natečaja, oktobra pa bo Mladinska knjiga izdala monografijo pisatelja.

»Kosmač je eden vidnejših slovenskih pisateljev, ki je še posebej v Posočju pustil velik pečat, zato ni-

JOŽICA ŠTENDLER

smo želeli obletnici strniti v eno prireditev, pač pa dogodke razporediti smiselno skozi vse leto in se dotakniti širše ter strokovne javnosti.« je pojasnila direktorica Knjižnice Cirila Kosmača Jožica Štendler in nadaljevala: »S prireditvami želimo med drugim motivirati ljudi, da bi po Kosmačevih delih tudi sami ustvarjali, medtem ko so tri desetletja po njegovi smrti tudi pravi čas za njegovo zgodovinsko in literarno umestitev.«

Septembra bodo na vrsti tri prireditve na strokovnejši ravni. Najprej bodo odlomke Kosmačevih besedil prebirali primorski knji-

BLAŽ MOČNIK